

INTERAKCIJA MED UMETNOSTJO IN ZNANOSTJO
– RAZHAJANJA IN PRIBLIŽEVANJE
INTERACTION BETWEEN ART AND SCIENCE
– DIVERGENCES AND CONVERGENCES

KAROLINA ŠANTL ZUPAN
Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo
karolina.santl-zupan@ag.uni-lj.si

Izleček: Prispevek osvetli pojem umetniškega raziskovanja kot razvijajočo se disciplino in izpostavlja taksonomijo odnosov med umetnostjo ter raziskovanjem. Osredotočamo se na glasbeno delo in interpretacijo, ki je odraz poglobljenega razumevanja glasbenega teksta in kritične refleksije umetniške prakse v ustreznem glasbenoizvajalskem procesu. Izpostavljamo proces vključevanja umetniškega raziskovanja v študijski proces v kontekstu tretjestopenjskega študijskega programa doktorata umetnosti, ki je bil akreditiran in bo izvajan na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani. Predstavljamo smernice in področja umetniškega raziskovanja ter možnosti povezovanja med študijskimi programi.

Ključne besede: glasbeno delo, interpretacija, umetniško raziskovanje, študijski proces, doktorat umetnosti

Abstract: This paper sheds light on the concept of artistic research as a developing discipline. In addition, it highlights the taxonomy of the relationships between art and research. Research focuses on musical work and interpretation, which reflect an in-depth understanding of the musical text and critical contemplation of artistic practice in the appropriate music-performance process. We highlight the process of integrating artistic research into the study process in the context of the third-level study programme of the PhD in Arts which was accredited and will be implemented at the Academy of Music of the University of Ljubljana. We present the guidelines and areas of artistic research as well as the possibilities of connection between study programmes.

Keywords: musical work, interpretation, artistic research, study process, doctorate in art

Umetnost in znanost veljata za najvišja intelektualna dosežka. Vizija, ustvarjalnost in abstraktnost so značilne tako za umetnika kot znanstvenika, oba združuje želja po novem znanju in vedenju. Umetnost izhaja iz latinske besede *ars* in predstavlja duhovno ustvarjanje, delo samo ali doživljanje ustvarjalnega dela. Umetniška dela se cenijo zaradi njihove notranje vrednosti ali njihove inovativne vizije sveta. V preteklosti je umetnost služila veri, odražala je različne veščine, namenjene izdelavi elegantnih predmetov, služila je tudi kot način izražanja čustev in spodbujanje domišljije. Danes se

umetnost uporablja tudi za interpretacijo in samoizražanje ter celo kot terapijo. Znanost, ki izhaja iz latinske besede *science* (sln. *vedeti*), zajema vse študije in raziskovalne metode, ki temeljijo na objektivnih in preverljivih dejstvih. Kljub temu da znanost in umetnost izvirata iz nasprotnih spektrov človeškega razumevanja, se zdi, da sta danes našli vrzeli druga v drugi in da se dopolnjujeta.

Kot pravi Giboda (2005), se lahko znanost od umetnosti nauči aktivnejšega odnosa z javnostjo. Sredstva, ki jih umetnost uporablja za znanost, sicer morda lažje prepoznamo, raziskovalna orodja so uporabljena kot tehnično sredstvo za vizualizacijo idej in pojavov. Torej, če ima umetnost korist od znanosti, bi bilo lahko tudi obratno? Znanost lahko od umetnosti pridobi na veliko različnih načinov, saj slednja prinaša nove perspektive. Umetnost lahko ponudi edinstvene poglede in včasih nepredvidljiva stališča, na podlagi katerih lahko znanstvene ideje in predpostavke vidimo v drugi luči, kot je sicer razumljena znanost. Glasbena interpretacija je kompleksen proces razumevanja in izvajanja glasbenega dela. Združevanje umetnosti in znanosti v tem kontekstu omogoča bolj poglobljene, inovativnejše in bolj raznolike interpretacije. Pri tem lahko znanstveni pristopi povečujejo predvsem razumevanje glasbene umetnosti v širšem pomenu.

INTERPRETACIJA KOT SIMBIOZA GLASBENE UMETNOSTI IN ZNANOSTI

Postavimo si vprašanje, kaj je glasbeno delo in njegova identiteta? Ali je identiteta določena z zapisom v partituri? Je tonska struktura kompozicije tista, ki sama po sebi ustvarja identiteto, ali pa je ta brez izvedbenega in zvočnega konteksta izgubljena? Kako si lahko razlagamo dejstvo, da se danes v novih edicijah glasbenim delom dodaja nove oznake, ki precizirajo ritem, artikulacijo, dinamiko, agogiko ipd.? Predvidevamo, da so nove edicije plod nenehnega raziskovanja in poglobljanja v zamisli skladatelja, poznavanja zgodovinskega konteksta skladateljevega opusa in načina avtentičnih interpretacij ter številnih izvedb. Vemo, da so nas dosedanja znanstvena raziskovanja preteklih obdobj pripeljala do naših današnjih vedenj o glasbi, do poznavanja zgodovinsko pravilnega, historično avtentičnega interpretiranja. Interpreti se morda sami niti ne zavedamo, kako se naša interpretacija in poustvarjanje močno prepletata z omenjenimi znanstvenimi spoznanji, na katerih temeljijo izvedbene zakonitosti in interpretacijski okviri.

Glasbeno delo, kljub natančnemu notnemu zapisu, dopušča individualno oblikovanje interpretacije. Lastna ideja umetniškega izražanja se od izvajalca pričakuje in je pri izvedbi tudi nujna. Iz prakse nam je dobro znano, da se izvedbe lahko močno razlikujejo. Odstopanja so lahko v tempu, dinamiki, zvočnosti glasbila in načinu igranja.

Vsakdo, ki se ukvarja z glasbo, se tako ali drugače sooča s problemom glasbenega interpretiranja: poslušalec zazna različne interpretacije iste kompozicije; nekatere so mu ljube, druge odklanja; skladatelj presoja, kaj so njegove zamisli postale v rokah drugih; interpret se lahko zave, da je isto kompozicijo mogoče različno interpretirati; glasbeni zgodovinar lahko presoja, ali so interpretacijo zgodovinsko ustrezne ali ne. [Snoj, 2002, str. 6]

Glasbeno delo ustvari znani ali neznani avtor. Običajno si predstavljamo, da ima kompozicija svojo nesprejemljivo in razpoznavno identiteto, ki jo določa. Kompozicija je sama po sebi zapisana in berljiva ter ni istovetna glasbenemu delu, ki ga dopolnjujejo različni glasbeni znaki. Prav tukaj se pojavijo pojmi izvedba, interpretacija in poustvaritev, ki izhajajo iz skladateljevega zapisa in glasbenih oznak v parituri. Seveda partitura ne govori le s tem, kar je zapisano, ampak tudi s tistim, kar glasbeni zapis predpostavlja in skladatelj ni izrecno izrazil z zapisom. To pomeni, da je skladateljev zapis treba znati razumeti in brati v ustreznem glasbenoizvajalskem kontekstu. Vemo, da se izvajalska praksa skozi leta nenehno spreminja, spreminja se način izvajanja, prisotna je modernizacija instrumentov in vse to vpliva na glasbeno zvočnost. Tukaj se nam začenjajo postavljati vprašanja: kaj je glasbeno delo in njegova identiteta ter kako se povezujejo različni glasbeni pojmi v širšem glasbenem kontekstu?

KAJ JE UMETNIŠKO RAZISKOVANJE?

Besedna zveza *umetniško raziskovanje* je neologizem, katerega cilj je prilagoditi se kompleksni in raznoliki praksi, ki je polna vznemirljivega potenciala in močno povezana z umetniško produkcijo (Peters, 2017). Umetniško raziskovanje je sistematično raziskovanje na področju umetnosti skozi in s pomočjo ustvarjalne umetniške prakse. Tovrstno raziskovanje operira z oblikami znanja, ki jih ni moč raziskovati samo z znanstvenimi in raziskovalnimi metodami. Znanja so pridobljena na temeljih umetniške izvajalske prakse in znanj, ki se manifestirajo skozi rezultate izvajalske prakse, za katero pa so bistvene izkušnje (Lüneburg, 2021). Umetnik je oseba s talentom, ki v svoji ustvarjalnosti nenehno raziskuje, raziskovalni duh pa je za umetniško dejavnost bistvenega pomena. Ustvarjalec je nenehno vključen v iskanje globljega razumevanja, pri čemer eksperimentira s svojimi idejami in z idejami drugih. Skozi ustvarjalnost pridobljena nova znanja in ideje v umetnikovi lastni izvajalski praksi odpirajo nove perspektive. Umetniško raziskovanje odpira možnost pridobivanja novega in drugačnega znanja, ki lahko s pomočjo refleksije umetniške prakse, kreativnih in izvirnih pristopov vodijo v dinamična razmerja z drugimi disciplinami. Tako so iskanje znanja skozi umetniško raziskovanje, vrednotenje in napredek lastne umetniške izkušnje osrednjega pomena. Bistvena razlika med umetniškim in znanstvenim raziskovanjem je v tem, da pri umetniškem raz-

skovanju vprašanja, cilji in metode izhajajo iz strukturirane ter reflektivno neposredne vključenosti umetnika ustvarjalca ali poustvarjalca v raziskavo.

V ospredju je odnos med opazovalcem (raziskovalcem) in raziskovalnim predmetom. V raziskovalnem procesu so prisotni subjektivni pogledi na svet, s spoznavanjem samega sebe in obratno. Sinteza raziskovalnih rezultatov, ki temeljijo na refleksivno-subjektivnem pristopu, omogoča inovativnost, pri čemer je treba upoštevati razmerje do trenutnega stanja raziskovalno obravnavanega vprašanja. Predmet posameznega raziskovanja zahteva ustrezno metodologijo, teoretično podlago in utemeljitev. Ob umetniškem izhodišču vsaka nova tema terja diverzifikacijo raziskovalnih in predstavitvenih metod za nadaljevanje znanstvenega pridobivanja znanja.

Umetniško raziskovanje je razvijajoča se disciplina, ki predstavlja paralelo z znanstvenim raziskovanjem in pokriva vso izvajalsko umetnost na akademski ravni. Kljub vsemu je koncept umetniškega raziskovanja še vedno relativno neobičajen fenomen za širšo družbeno okolje. Carla Crispin (Maroni Jensen, 2018) v svojem razmišljanju poudarja, da je več možnosti, kako biti glasbenik. Tako se nekateri osredotočajo na instrument in ne posvečajo pozornosti refleksiji na drugi strani, drugi so reflektivni in analizirajo svoje izvedbe ter delo. Ta kombinacija potem postane reflektivna praksa. Naslednja stopnja predstavlja delitev reflektivne prakse z drugimi ter postane komunikacija med glasbeniki in njihovo umetnostjo ter socialnim vidikom njihovega dela. Tako je umetniško raziskovanje kombinacija: notranjega znanja, ki temelji na izkušnjah, in zunanjega pridobljenega znanja. Metode pridobivanja znanj sprožijo proces umetniškega raziskovanja, ki združuje sposobnost produkcije raziskovanja umetniške prakse na najvišji možni ravni. V tem segmentu se umetniško razmišljanje prevesi v znanstveno raziskovanje, pri tem pa med obema ni jasne ločnice.

Umetniško raziskovanje na področju glasbe, kot vsa druga znanstvena raziskovalna področja, je raziskovalno področje s splošnim namenom, ki potrebuje podporo že uveljavljenih raziskovalnih disciplin. Od znanstvenega se bo verjetno razlikovalo glede na vrste raziskovalnih vprašanj in hipotez kot tudi glede uporabljenih raziskovalnih metod. Kljub vsemu pa bi moralo imeti možnost uporabe katere koli metode, raziskovalnega orodja ali znanja tradicionalnih raziskovalnih disciplin. V rokah umetnikov, ki se bodo v raziskavo vključili kot predmet raziskovanja, bodo raziskovalna vprašanja deležna drugačne obravnave. Umetnik v raziskavo ne bo vključen kot zunanji opazovalec, ampak bo njegovo delo osrednji cilj raziskave in predmet opisovanja ter ocenjevanja različnih glasbenih pojavov (Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen, 2007).

Cilj uveljavitve umetniškega raziskovanja je prinesiti dodano vrednost umetniški praksi in izkušnjam, da postanejo relevanten raziskovalni material. Kombinacija izvajalske prakse in njene refleksije lahko rezultira v inovativnih rezultatih in specifičnih umetniških kompetencah. Umetniška interpretacija

je tako zaradi reflektivnega procesa postavljena na višjo raven, postane nekaj novega in dobi drugačno vrednost.

Izziv za umetniško raziskovanje je postavljanje vprašanj znotraj umetniške prakse, torej prakso preizkušamo in opazujemo. Prav vidik opazovanja dovoljuje zaključke, ki so izenačeni z vsebino in ustrezajo objektivnosti. Seveda je težko trditi, da so rezultati popolnoma objektivni, kritična distanca je pomembna, kadar pride do znanstvenih pogledov, v katerih so možnosti nadaljnjega raziskovanja vedno odprte. Umetniško raziskovanje temelji na osebnih izkušnjah. Raziskovalna vprašanja, ki zanimajo umetniške raziskovalce, so močno povezana z njihovim trenutnim znanjem, veščinami in izkušnjami na umetniškem področju. Glasbeni raziskovalci bodo k raziskovanju pogosto pristopali v povezavi s svojimi umetniškimi ambicijami in s ciljem, kako raziskovalne rezultate pretvoriti in uporabiti v umetniški/izvajalski praksi.

Borgdorff (2012) taksonomsko opredeljuje različne odnose med umetnostjo in raziskovanjem. Razlikuje med raziskovanjem *o umetnosti*, raziskovanjem *za umetnost* in raziskovanjem *v umetnosti*.

Raziskovanje *o umetnosti* je raziskovanje o umetnosti nasploh, v smislu, da je umetnost raziskovalni objekt, kot so primeri raziskovanja na področju muzikologije in glasbene teorije. Na podlagi različnih virov (notni zapisi, partiture, zvočni posnetki) se preučujejo značilnosti glasbenega dela. Preučuje se npr., kako so značilnosti skladb enega skladatelja vplivale na skladbe drugih skladateljev.

Raziskovanje *za umetnost* Borgdorff (2012) definira kot tehnično pomoč pri umetniški izvajalski praksi. Tovrstne raziskave zagotavljajo rezultate, ki jih lahko uporabljajo glasbeniki pri svojem ustvarjanju. Primeri raziskovalnih tem so: obvladovanje stresa pri glasbenikih, raziskave glasbenih sredstev, ki jih je mogoče umetniško uporabiti pri izvedbi (novi instrumenti, produkcija elektronskih zvočnih efektov ipd.), in raziskave o glasbenem izobraževanju, ki se nanašajo na učenje glasbeno-instrumentalnih veščin.

Raziskovanje *v umetnosti* opredeljuje raziskovalni pristop, v katerem je umetniška izvajalska praksa metodološko orodje. Tako se raziskava razvija skozi ustvarjanje in nastopanje. »Delo izvajalca se razteza od trenutka konceptualizacije koncerta do njegove predstavitve na odru in obsega številna področja med in okoli teh dveh točk« (Lüneburg, 2013, str. 6). Tako glasbenik raziskovalec preučuje (iz prve roke) glasbene izvedbe in artikulira izvajalsko znanje, vključujoč tudi odnos s publiko. Mak (2018) kot primer raziskovanja v umetnosti navaja kombinacije med jazzovsko glasbo in balijsko ljudsko glasbo s ciljem raziskovanja individualnega zvoka. Tovrstne raziskave lahko izvaja le glasbenik sam, v tem primeru skladatelj. Podobno velja tudi za raziskovanje različne glasbe iz bližnje in daljne preteklosti.

Dodajamo še Andriessnovo (Mak, 2018) obliko raziskovanja. Govorimo o *raziskavah, podprtih z glasbo*, v katerih glasba ni končni cilj raziskave, temveč le sredstvo za uresničevanje neglasbenih ciljev. Raziskuje se npr., kako glasba

učinkuje na izboljšanje učnih spretnosti, kako učinkuje na ljudi med medicinskim posegom in kako si ljudje z njeno pomočjo hitreje opomorejo. Tovrstne raziskave po navadi izvajajo raziskovalci medicinskih in družbenih ved.

Strokovnjaki, ki so se ukvarjali z uvajanjem umetniškega raziskovanja v izobraževalni sistem (Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen, 2007), so izpostavili štiri možna področja raziskovanja v kontekstu doktorskega študija umetnosti:

- glasbena produkcija (kompozicija in improvizacija),
- izvajalska praksa (priprave in izvedbe koncertov),
- glasbeno poučevanje (poučevanje drugih pri razumevanju glasbenih idej in konceptov ter pripravah na nastopanje),
- glasba v družbi (prenos umetniškega raziskovanja in glasbenih kompetenc v družbo ter razvoj koncertnega občinstva).

Različne visokošolske institucije v kurikulumu umetniškega doktorskega študijskega programa ponujajo različne smernice umetniškega raziskovanja. Nam najbližja Univerza v Grazu izpostavlja tri (Universität für Musik und darstellende Kunst Graz, 2016):

- objektivizacija »dela« z objektivističnim poudarkom na analizi,
- subjektivizacija »dela« , pri kateri raziskovalec postane del procesa in delo empatično informira od znotraj, ter
- pridružene refleksije kot dopolnitev dejanskega »dela«.

VKLJUČEVANJA UMETNIŠKEGA RAZISKOVANJA V ŠTUDIJSKI PROCES

Raziskovalnim trendom na področju glasbenega izobraževanja je v današnjem času namenjeno veliko pozornosti. V ta namen so ustanovljeni tretjestopenjski umetniški programi, t. i. doktorati umetnosti, ki omogočajo pridobivanje ustreznih znanstveno-umetniških kompetenc in so nadgradnja bolonjske prenovne visokošolskega umetniškega izobraževanja (Sulčič in Miklavc Valenčič, 2010). Za visokošolsko izobraževanje je to pomenilo, da je poučevanje raziskovalnih veščin postalo del učnih načrtov (Mak, 2018). In ne samo to, visokošolske institucije naj bi skupaj z drugimi družbenimi institucijami izvajale na praksi temelječe raziskave, kar bi koristilo področju, v okviru katerega se študenti izobražujejo.

Raziskovalci na področju umetnosti dosejajo nova strokovna znanja in rezultate, ki temeljijo na praktičnih izkušnjah in razumevanju ter se lahko uporabljajo in aplicirajo v umetnosti ter na drugih družbenih področjih. V ospredju je multidisciplinarno umetniško raziskovanje, kjer izvajalska praksa in pedagoške izkušnje spodbujajo razmišljanja, niso pa predmet pojasnjevanja.

Raziskovalci artikulirajo, konceptualizirajo in teoretično analizirajo praktično znanje ter vprašanja, ki izhajajo iz njega. Prav tako se lahko raziskovanje povezuje z drugimi disciplinami, npr. s sociološkimi, psihološkimi, z zgodovinskimi, s filozofskimi, teološkimi, političnimi komponentami ipd. Le-to posledično omogoča, da se te ugotovitve absorbirajo nazaj v praktično delo. Lahko bi rekli: »Tisti, ki se zavedajo, kaj delajo, delajo drugače« (Universität für Musik und darstellende Kunst Graz, 2016), s čimer je povzet pogled, ki odraža posebnost umetniškega raziskovanja. Pri tem je cilj spodbuditi edinstvene in posebne veščine ter hkrati pokazati, kako je bila do sedaj ta edinstvenost ločena od raziskovalnega diskurza.

Umetniško raziskovanje v okviru doktorskega študija je analogno raziskovanju in izobraževanju na področju znanosti. Področji povezujeta stopnja sistematičnosti ter zahtevnosti in ustvarjalnosti, ločujejo pa ju vsebinski, metodološki, edukativni in evalvacijski vidiki študija. Temelj vseh študijskih dogajanj je umetniška praksa, saj je le v njej moč sproti konkretno in natančno preverjati rezultate ter učinke vseh konceptualnih in raziskovalnih strategij. Pomen, koncept in rezultati se opisujejo z besedami, pri tem pa se lahko polno razumevanje v okviru študija doseže z neposrednim sklicevanjem na izvajalsko prakso in umetniško-interpretacijske rezultate.

Na umetniški praksi temelječe umetniško raziskovanje, za katerega je značilen strukturiran proces, je predvsem generator novih spoznanj in umetniških razumevanj, kar je v umetnosti moderne dobe izjemno pomembno. V tem kontekstu se raziskovalec razlikuje od praktika v umetnosti. Na praksi temelječa raziskovalna komponenta je v marsičem podobna vsem ostalim definicijam znanstvenega raziskovanja. Njen najpomembnejši element je prenosljivost doseženih rezultatov in znanj kot ključni rezultat raziskovanja. Seveda morajo biti rezultati podprti z dokumentacijo raziskovalnega procesa, s tekstualno analizo in z demonstracijo kot podporo umetniški praksi ter kritični refleksiji.

V evropskem prostoru so nekatere visokošolske institucije že uvedle nove tretjestopenjske študijske programe – umetniške doktorate. Nam najbližji se izvajajo na visokih šolah v Gradcu, Linzu in na Dunaju. V Sloveniji je bil interdisciplinarni doktorski študijski program III. stopnje akreditiran leta 2023 (Univerza v Ljubljani, 2023). Soizvajala ga bo tudi Akademija za glasbo Univerze v Ljubljani, prvi študenti pa se bodo vanj vpisali v študijskem letu 2024/25.

Ker je umetniško raziskovanje nova disciplina in v našem prostoru še ni uveljavljena ter prepoznana v strokovni javnosti in širši družbi, se zavedamo, da je implementacija tovrstnega raziskovanja dolgotrajen proces, saj v glasbenem visokem šolstvu predstavlja razmeroma mlado in dinamično razvijajoče se področje. Smiselno bi bilo spodbujati umetniško raziskovanje v dodiplomskem in magistrskem študijskem programu ter tako vzpostaviti most do doktorskega študija. Študenti bi kontinuirano razvijali kompetence, temelječe na kritični in poglobljeni refleksiji o izvajalski praksi v širšem kontekstu.

V ta namen bo treba razmisлити o možnosti uvajanja novih predmetov ali manjših znanstveno-umetniških projektov, v katerih bodo študenti na podlagi praktičnih izkušenj razvijali kompetence umetniškega raziskovanja. V tem kontekstu je potreben strukturiran učni načrt, s katerim študentom omogočamo seznanitev z znanstvenim aparatom in z raziskavami, ki presegajo njihovo strokovno področje ter pisno in verbalno komunikacijo. S tovrstnimi aktivnostmi bomo povezovali umetniško področje z znanstvenim, prav tako pa bomo sprožili povezovanja v širšem kontekstu in med področji, ki niso nujno samo glasbena.

Pridobljene kompetence na podlagi raziskav, ki temeljijo na sistematičnem razumevanju in kritičnem razmišljanju, v najširšem pomenu omogočajo stopnjevanje znanja ali veščin. V vodniku AEC za tretjestopenjski študijski program v glasbenem izobraževanju (Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen, 2007) so pridobljene kompetence razdeljene na praktične, teoretične in generične:

- Praktične kompetence so usmerjene v umetniški razvoj in praktične veščine. Govorimo o povezovanju in prenosu umetniškega znanja v izvajalsko prakso ali ustvarjanje glasbe ter poučevanje, sposobnosti uporabe ustreznih virov in literature, sposobnosti kritične analize in vrednotenja lastnih rezultatov ter njihovega dokumentiranja.
- Med teoretične kompetence uvrščamo zavedanje standardov odličnosti na področju delovanja, sposobnost poznavanja nacionalnega in mednarodnega konteksta področja delovanja, sposobnost odgovornega izvajanja raziskav v skladu z etičnimi standardi ter dobro poznavanje raziskovalnih metod na študijskem področju.
- Generične kompetence so razdeljene na tri segmente: neodvisnost (sposobnost ohranjanja poglobljenega raziskovalnega pristopa), sposobnost komuniciranja (povezovanja in prenosljivost raziskovalnih pristopov z drugimi področji ter potencialno prepoznavanje kariernih možnosti) in kritično zavedanje (sposobnost spremljanja lastnih vprašanj in rezultatov).

Izpostavljamo potrebo po pridobivanju komunikacijskih veščin, kot so sposobnosti pisanja člankov, izvajanja umetniških del ali drugih javnih predstavitev ter komuniciranja v širši umetniški in znanstveni skupnosti. Razvijamo tudi kritično razmišljanje, sposobnost prepoznavanja standardov med raziskovalci praktiki in ustvarjalci, kritično prepoznavanje lastnih pomanjkljivosti in potencialov za izboljšave ipd. Cilj tovrstnih programov je v transdisciplinarnem kontekstu, umetniško raziskovanje sledi povezovanju teorije in prakse ter ni namenjeno zgolj apliciranju znanja v prakso.

Implementacija umetniškega raziskovanja v študijski proces na vseh ravneh visokošolskega izobraževanja ima pozitivne učinke tako na razvoj institucije kot na celotno vertikalno glasbenega izobraževanja. Strokovnjaki v okviru Polifonije (Association Européenne des Conservatoires, Académies de Mu-

sique et Musikhochschulen, 2007) so opisali posamezne študijske programe, v katerih se umetniško znanje in veščine povezujejo na vseh stopnjah visokošolskega glasbenega izobraževanja:

- v času dodiplomskega študija študenti pridobivajo praktične in teoretične kompetence,
- na magistrskem programu razvijajo sposobnost uporabe in povezovanja kompetenc v različnih poklicnih situacijah,
- tretjestopenjski študij pa opredeljujejo kot raziskovalni program, usmerjen v študentovo/umetniškovo sposobnost iskanja novih znanj in veščin.

Doktorski študij na področju umetnosti je torej visoko specializiran program, ki umetnikom omogoča nadaljnje raziskovanje in razvoj individualnih umetniških sposobnosti ter ustvarjalnih praks. Raziskovalno delo se osredotoča na poglobljeno raziskovanje določenega področja znotraj glasbenega umetniškega ustvarjanja, komponiranja, izvajanja glasbenoteoretičnih vsebin ipd. Vitalnost raziskovalnega okolja, ustvarjalnost in interpretacija ustvarjajo simbiozo med instrumentalnimi veščinami, tehničnim znanjem, subjektivnim umetniškim izražanjem izvajalca ter poglobljenim teoretičnim znanjem.

Ugotavljamo, da lahko vrhunsko umetnost dosegamo s poglobljenim teoretičnim znanjem in z razvijanjem znanstvenega pristopa do poznavanja glasbene materije, z razumevanjem historične poustvarjalne prakse in njenega spreminjanja skozi čas ter upoštevanjem novejših glasbenih tiskov in sodobnih trendov poustvarjalnosti. Umetniško raziskovanje tako odpira možnosti pridobivanja širokih kompetenc na specifičnih umetniških področjih in temelji na umetniških izkušnjah ter interdisciplinarnem povezovanju. V zaključku se nam postavlja vprašanje, v kakšnem kontekstu nova znanja presegajo disciplinarni okvir oz. ali je umetniško raziskovanje nova disciplina ali povezovanje različnih področij. Z upoštevanjem slednjega umetniška in znanstvena spoznanja omogočajo enovitost na višji ravni.

Literatura

- Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen. (2007). *Handbook guide to third cycle studies in higher music education* (AEC Publications 2007). Erasmus Thematic Network for Music in Malmö Academy of Music.
- Borgdorff, H. (2012). *The conflict of the faculties: Perspectives on artistic research and academia*. Leiden University Press.
- Giboda, M. (2005, 2.–5. julij). *Interaction – Science and art: Divergence and convergence* [Predstavitev na konferenci]. Czech – Argentine Biennale »e – Golems«, prva delavnica »Interdisciplinary Aspects of Human-Machine Co-Existence and Co-Operation«, spremljevalni dogodek na World IFAC Congress, Praga, Češka republika.

- Lüneburg, B. (2013). *A holistic view of the creative potential of performance practice in contemporary music* [Neobjavljena doktorska disertacija]. Brunel University London.
- Lüneburg, B. (2021). Worldmaking – Knowing through performing. V A. Huber, D. Ingrisch, T. Kaufmann, J. Kretz, G. Schröder in T. Zembylas (ur.), *Knowing and performing* (str. 185–200). transcript Verlag.
- Mak, P. (2018). *Research into the musician's professional education: A plea for artistic research*. <https://www.semanticscholar.org/paper/Research-into-the-musician-%E2%80%99-s-professional-%3A-a-for-Mak/4d7f75cf325bf9ddbacc6af586f3c2fafda9d50>
- Maroni Jensen, B. (2018). The questions complement the art. *Pling*, (2), 18–21.
- Peters, D. (2017). Six propositions on artistic research. V R. Burke in A. Onsmann (ur.), *Perspectives on artistic research in music* (str. 19–26). Lexington Books.
- Snoj, J. (2002). Glasbeno delo in njegove interpretacije. *Muzikološki zbornik*, (38), 5–17.
- Sulčič V., in Miklavc Valenčič, P. (2010). Študijski programi in bolonjski proces. V N. Trunk Širca (ur.), *Model učinkovitega managementa visokošolskega zavoda* (str. 37–50). Fakulteta za management Koper.
- Universität für Music und darstellende Kunst Graz. (2016). *Curriculum für das künstlerisch-wissenschaftliche Doktoratstudium zur Erlangung des akademischen Grades Doktor der Künste – Dr. Artium*. https://www.kug.ac.at/fileadmin/01_Kunstuniversitaet_Graz/Studium/STPM/Curriculum/2016/STPL_Doktorat_kue-wi.pdf
- Univerza v Ljubljani. (2023, 27. oktober). *Novost v slovenskem visokošolskem prostoru: doktorat umetnosti na UL*. <https://www.uni-lj.si/aktualno/novice/2023102707563487/>

Summary

UDC 7:001.8:316.455

Science and art are connected by vision, creativity, and abstraction, which are characteristic of both an artist and a scientist. Art can offer unique points of view based on its creativity and through forming an active relationship with the public. Based on that, musicians can see scientific ideas from different perspectives. Scientific approaches to art enable a better understanding of musical art in a broader sense. The interpretation of a musical work is based on artistic research. As artists we are often not aware of how our re-creation of a musical piece is strongly intertwined with the scientific knowledge on which the laws of interpretation are based. Artistic research, which goes in parallel with scientific research, opens up the possibility for acquiring new and different knowledge through reflection on artistic practice, and creative and original approaches.

Today, research trends are receiving a lot of attention in the field of music education. The implementation of artistic research in the university programmes has positive effects both on development of the institution as well as on music education as a whole. To address that, third-level doctoral art programmes are being established, which enable the acquisition of relevant scientific and artistic competences. The aim of such programmes is in their transdisciplinary context. Artistic research is based on integration of theory and practice and is aimed at the student's/artist's ability to find new knowledge and skills. It is especially important to think about structured curricula that will enable students at all levels of higher education to become familiar with the scientific apparatus, artistic research and interdisciplinary integration.